

Handläggare
Kultur- och fritidsförvaltningen
Petra Rolfsdotter
Bibliotekschef
+46857827551
Petra.Rolfsdotter@tyreso.se

Handlingstyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2024-08-27

Sida
1 (3)

Diarienummer
KFN/2024:91
GVN/2024:57
BUN/2024:227

Mottagare
Kultur- och fritidsnämnden
Barn- och utbildningsnämnden
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Biblioteksplan för perioden 2025-2028

Kultur- och fritidsförvaltningens förslag till kultur- och fritidsnämnden för beslut i kommunfullmäktige

- Biblioteksplan för Tyresö kommun år 2025-2028 antas.

Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till barn- och utbildningsnämnden för beslut i kommunfullmäktige

- Biblioteksplan för Tyresö kommun år 2025-2028 antas.

Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för beslut i kommunfullmäktige

- Biblioteksplan för Tyresö kommun år 2025-2028 antas.

Kultur- och fritidsförvaltningen

Barn- och utbildningsförvaltningen

Inger Lundin
Förvaltningschef kultur- och fritid

Elisabet Schultz
Förvaltningschef barn- och utbildnings

Sammanfattning

Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet i enlighet med bibliotekslagen (2013:801) § 17 och 18. Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Ett förslag till ny biblioteksplan för perioden 2025-2028 har arbetats fram för att ersätta den tidigare biblioteksplanen som antogs i kommunfullmäktige den 21 november 2019 § 99 och som gäller under perioden 2020-2024.

Det övergripande syftet med biblioteksplanen är att stödja biblioteksbesökarnas möjlighet till ett livslångt lärande och ett hållbart liv, vilket biblioteken bidrar till genom att arbeta för stärkt demokrati, ökad delaktighet och genom att erbjuda en läsfrämjande verksamhet som främjar bildning, kultur och digital delaktighet

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet i enlighet med bibliotekslagen (2013:801) § 17 och 18. Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Biblioteksverksamheten omfattar all kommunal biblioteksverksamhet och påverkar verksamheten för kultur- och fritidsnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.

Ett förslag till ny biblioteksplan för perioden 2025-2028 har arbetats fram för att ersätta den tidigare biblioteksplanen som antogs i kommunfullmäktige den 21 november 2019 § 99 och som gäller under perioden 2020-2024.

Biblioteksplan 2025-2028

Biblioteksplan för Tyresö kommun 2025-2028 redogör för biblioteksorganisationen och är ett styrdokument för strategisk och långsiktig utveckling av biblioteksverksamheterna i Tyresö kommun. Till biblioteksverksamheterna i kommunen hör de kommunala förskolornas läsfrämjande arbete, de kommunala grundskolornas biblioteksverksamhet, Tyresö gymnasiums bibliotek samt folkbiblioteket.

Det övergripande syftet med biblioteksplanen är att stödja biblioteksbesökarnas möjlighet till ett livslångt lärande och ett hållbart liv, vilket biblioteken bidrar till genom att arbeta för stärkt demokrati, ökad

delaktighet och genom att erbjuda en läsfrämjande verksamhet som främjar bildning, kultur och digital delaktighet.

Förslaget att anta biblioteksplanen för 2025-2028 har inga direkta ekonomiska konsekvenser men innehållet i planen och de strategier som beskrivs för att nå bibliotekens uppsatta mål kan i olika skeden och inom ramen för specifika uppdrag och projekt få ekonomiska konsekvenser.

Ärendet bedöms vara för barnets bästa då planen syftar till att förbättra barn- och ungas möjligheter till läsande och livslångt lärande både inom ramen för kommunens skolverksamheter och inom folkbibliotekets verksamhet.

Handlingar som ingår i beslutet

1. Tjänsteskrivelse, Biblioteksplan för perioden 2025-2028
2. Biblioteksplan år 2025-2028

Biblioteksplan

Beslutsdatum	2024-XX-XX	Dokumenttyp	Plan
Beslutad av	Kommunfullmäktige	Dokumentägare	Bibliotekschef
Diarienummer	2024/KFN 0091	Giltighetstid	2025-2028

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Om Tyresö kommun	4
3	Nuvarande biblioteksverksamheter i Tyresö kommun	4
3.1	Tyresö bibliotek	5
3.2	Förskolornas läsmiljöer	5
3.3	Skolornas bibliotek.....	6
3.4	Gymnasiebiblioteket	6
4	Förutsättningar för biblioteksutveckling	7
5	Vision för biblioteksutveckling i Tyresö kommun	8
6	Målbilder och strategier	8
6.1	Ökad bibliotekssamverkan.....	9
6.1.1	Strategi för ökad bibliotekssamverkan.....	9
6.2	Biblioteken ska vara en angelägen och tillgänglig mötesplats som bidrar till hållbarhet.....	10
6.2.1	Gemensam målbild för samtliga biblioteksverksamheter.....	10
6.2.2	Tyresö bibliotek	10
6.2.3	Förskolorna.....	11
6.2.4	Skolornas bibliotek	11
6.2.5	Gymnasiets bibliotek.....	11
6.2.6	Strategi.....	12
6.3	Verka för ett livslångt lärande	13
6.3.1	Tyresö bibliotek	13
6.3.2	Förskolornas läsmiljöer.....	13
6.3.3	Skolornas bibliotek	13
6.3.4	Gymnasiets bibliotek.....	13
6.3.5	Strategi.....	13
6.4	Bidra till ökad digital delaktighet och medie- och informationskunnighet	14
6.4.1	Tyresö bibliotek	14

6.4.2	Förskolan	15
6.4.3	Skolornas bibliotek	15
6.4.4	Gymnasiets bibliotek.....	15
6.4.5	Strategi.....	15
7	Ansvar för genomförande och uppföljning	16
8	Bakgrundsmaterial.....	17

1 Inledning

Biblioteksplan för Tyresö kommun 2025-2028 redogör för biblioteksorganisationen och är ett styrdokument för strategisk och långsiktig utveckling av biblioteksverksamheterna i Tyresö kommun. Till biblioteksverksamheterna i kommunen hör de kommunala förskolornas läsfrämjande arbete, de kommunala grundskolornas biblioteksverksamhet, Tyresö gymnasiums bibliotek samt folkbiblioteket. Denna plan ersätter den tidigare biblioteksplanen som antogs i kommunfullmäktige den 21 november 2019 § 99 och som gäller under perioden 2020-2024.

Biblioteksplanen avser perioden 2025-2028. Den knyter an till Tyresö kommunplan samt till berörda verksamheters nämnd- och enhetsplaner samt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) och Skollagen (SFS 2010:800).

Vårt syfte med denna biblioteksplan är att i förlängningen stödja biblioteksbesökarnas möjlighet till ett livslångt lärande och ett hållbart liv. Biblioteken bidrar till detta genom att verksamheterna verkar för en stärkt demokrati, medverkar till ökad delaktighet för alla, erbjuder en verksamhet som är läsfrämjande och bidrar till bildning och kultur samt sänker tröskeln för digital delaktighet.

2 Om Tyresö kommun

Vid slutet av 2023 var Tyresös befolkning 49173 personer. Enligt 2024 års befolkningsprognos väntas befolkningen totalt i Tyresö öka med 15 procent mellan 2023 och 2037 (cirka 7227 personer). Befolkningen i åldersgruppen 0-18 år förväntas öka med 3 procent under samma period. Det finns ett behov av att utöka biblioteken fram till 2037 för att bibehålla nuvarande servicegrad då filialbiblioteken är underdimensionerade. Behovet kan tillgodoses genom att filialbiblioteken utökas med större lokaler som möjliggör olika typer av verksamheter.

Tyresö kommuns vision beskriver den långsiktiga utvecklingen av kommunen och dess verksamheter. I Tyresö finns det hållbara livet, nära storstad, skog och skärgård. I Tyresö finns plats för alla – här trivs nya tankar. Tillsammans skapar vi trygghet och tillit. Tyresö är hemma!

3 Nuvarande biblioteksverksamheter i Tyresö kommun

De olika biblioteksverksamheternas uppdrag och prioriteringar skiljer sig åt, bibliotekens roller definieras i Bibliotekslagen (2013:801) och Skollagen (2010:800). Folkbibliotek och skolbibliotek ska tillsammans bidra till helheten,

för att respektive organisation ska kunna prioritera sina uppdrag på bästa sätt är det viktigt att alla biblioteksverksamheter i kommunen är välfungerande.

3.1 Tyresö bibliotek

Tyresö bibliotek är ett folkbibliotek som består av tre fysiska mötesplatser: biblioteken i Tyresö centrum, Trollbäcken och Strand. Biblioteken är offentliga rum där människor erbjuds möjlighet att delta i ett socialt sammanhang och ta del av kultur och kunskap. Folkbiblioteket är tillgängligt för alla, oavsett bakgrund och förutsättningar ska de som vill kunna delta på ett jämlikt sätt i kommunens biblioteksverksamhet. Två av Tyresös tre bibliotek erbjuder även meröppet, det vill säga att Tyresöbor kan komma in på biblioteket även när personal inte är närvarande, Tyresöborna kan låna, lämna samt låna dator och lokal på de fysiska biblioteken med meröppet till kl. 21:00 varje dag. Det digitala biblioteket finns tillgängligt dygnet runt. Tyresö bibliotek erbjuder tjänster och medier med betoning på biblioteksanvändarnas frivilliga läs-, språk- och kunskapsutveckling. Biblioteken arbetar för att främja människors möjlighet till digital delaktighet genom aktiviteter och riktade medieinköp. Två faktorer är vägledande vid inköp av medier samt utformning av aktiviteter och mötesplatser:

- De prioriterade målgrupperna för verksamheten är enligt bibliotekslagen personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna, personer som har annat modersmål än svenska samt barn och ungdomar.
- Alla biblioteksanvändare, däribland Tyresöborna, är medskapare och delaktiga i bibliotekets verksamhet, och ges på olika sätt möjlighet att lämna in önskemål och synpunkter på utbudet.

3.2 Förskolornas läsmiljöer

Kommunen ansvarar hösten 2024 för 21 förskolor. Utöver detta finns 16 fristående förskolor i Tyresö. Tillgången till litteratur i förskolan finns inte reglerad, men i läroplanen för förskolan beskrivs litteratur och läsfrämjande insatser som obligatoriska uppdrag. Förskolan har en viktig roll i att väcka barnens intresse för berättelser, texter och skriftspråk. I läroplanen för förskolan står det i del 1 under rubriken Kommunikation och skapande: ”Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter.” Högläsning kan ha flera goda effekter på språkutvecklingen och kan även utveckla barnens fantasi och föreställningsförmåga, talspråk och ordförråd, berättande och förmåga att uttrycka tankar, intresse för bild och text och deras förmåga att förstå sin omvärld. De kommunala förskolorna har under åren byggt upp olika läsmiljöer och möjligheter för barnen att möta litteratur både spontant och planerat i undervisningen.

Många av kommunens förskolor besöker folkbiblioteket regelbundet. Pedagoger och barn går till biblioteket för att låna bilderböcker, faktaböcker och kapitelböcker för högläsning. Folkbiblioteket bistår också vid efterfrågan med bokpaket kring olika teman.

Förskolorna samarbetar med folkbiblioteket i projektet Femåringar läser, projektet är en långsiktig satsning som förväntas fortsätta under kommande 4-årsperiod. Alla förskolebarn som går sitt sista år på förskolan bjuds in att vara med. Barnen och pedagogerna väljer ut en bok bland tre olika boktitlar att arbeta med och fördjupar sig i boken bland annat genom boksamtal, och ofta någon form av skapande. Projektet avslutas med en sammankomst där alla barn som deltagit får ett eget exemplar av den bok de arbetat med. Femåringar läser är ett läsfrämjande projekt som finansieras genom ett statligt bidrag från Kulturrådet.

I kommunens förskolor används digitala verktyg som ett komplement till de vanliga pappersböckerna, kommunen använder även digitala bibliotek för att stimulera barnens läs- och skrivutveckling på flera sätt.

Även de fristående förskolorna har tillgång till det digitala biblioteket och erbjuder en varierad tillgång till bibliotek.

Under år 2024 kan kommunala, statliga, samt fristående huvudmän för förskolan, förskoleklass, lågstadiet inom grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan samt sameskolan ansöka om stadsbidrag för inköp av litteratur. Stadsbidraget ska användas till tryckta skönlitterära och facklitterära böcker för att stärka barns och elevers tillgång till olika typer av litteratur i de olika skolformerna. Att erhålla statsbidrag för att utveckla våra skolors läsmiljöer får effekt över tid då kvaliteten av läsmiljöerna då höjs och ger skolor ökade möjligheter att arbeta med läsande inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

3.3 Skolornas bibliotek

Kommunen har 13 grundskolor och en anpassad grundskola. Det finns också tre fristående grundskolor i Tyresö. Läsning och läsförståelse är grunden för att elever ska kunna utveckla sina kunskaper och förmågor i alla ämnen.

Grundskolan arbetar fokuserat med att följa elevernas kunskapsutveckling genom resultatuppföljningar där svenska som ämne och läsförmåga samt läsförståelse är prioriterat. Genom ett samarbete med skolbiblioteken samt folkbiblioteken är målet att utveckla och skapa lust till spontanläsning.

Förutom att tillhandahålla medier får alla elever biblioteksintroduktion och regelbunden undervisning i informationssökning och källkritik. Skolbiblioteket arbetar i nära samverkan med lärarna med utgångspunkt i det pedagogiska arbetet och ansvarar bland annat för läsgrupper och läsprojekt med eleverna. Skolbiblioteken varierar i utformning vad gäller tillgång till medier, öppettider, informationshandledning och medarbetare med biblioteks kompetens. De

fristående grundskolorna erbjuder elever och lärare varierad tillgång till skolbibliotek.

3.4 Gymnasiebiblioteket

Kommunen har ett gymnasium, Tyresö gymnasium. Biblioteket på Tyresö gymnasium är öppet fem dagar i veckan. Biblioteket tillhandahåller både facklitteratur och skönlitteratur, tillgång till datorer och annan teknisk utrustning som erbjuder elever hjälp med skolarbetet. Biblioteket är också en tyst plats för arbete och en plats för avkoppling. Alla elever erbjuds biblioteksintroduktion och regelbunden undervisning i informationssökning och källkritik. Biblioteket arbetar i nära samverkan med lärarna med utgångspunkt i det pedagogiska arbetet.

Gymnasiebiblioteket har i uppgift att utveckla elevernas förmåga till kritiskt tänkande, informationssökning och användning av olika medier. Detta ses som en förberedelse för högre studier, arbete och för att fungera som en informerad samhällsmedborgare. Gymnasiebiblioteket erbjuder ett varierat utbud av läsning för att stimulera alla elevers språkliga utveckling. Genom samarbete med skolledning och lärare, ska gymnasiebiblioteket fungera som en pedagogisk resurs för personal och elever.

4 Förutsättningar för biblioteksutveckling

En strategisk biblioteksutveckling behöver förena historik och tradition med en samtida, föränderlig omvärld. Kärnan i verksamheterna är intakt, men uttryck och aktiviteter behöver anpassas till biblioteksanvändarnas och elevernas nutida och framtida litteratur- och informationsbehov, medievanor och livsstilar.

Då samhällsinformation och kultur i högre grad tillgängliggörs digitalt behöver biblioteken anpassa sig till de nya behov biblioteksanvändarna och eleverna ger uttryck för. Unga människors läsförmåga och läsförståelse minskar.¹ År 2022 genomförde Tyresö en undersökning, Ung livsstil, med alla kommunens högstadiel elever. Undersökningens resultat var nedslående när det gäller elevernas läsning och vilja att läsa. Av de tillfrågade ville endast 25 % besöka ett bibliotek på sin fritid och siffran var betydligt lägre gällande pojkar, 14 %. 66 % av pojkarna och 53 % av flickorna ville inte läsa böcker på sin fritid. Samtidigt står många i befolkningen utanför den digitala gemenskapen². Detta får konsekvenser för individen, men även för det demokratiska samhället, som

¹ Regeringskansliet, Internationell studie visar att läsförmågan sjunker hos svenska elever, [Internationell studie visar att läsförmågan sjunker hos svenska elever - Regeringen.se](#), 2024-01-25

² Internetstiftelsen, Svenskarna och internet 2023, [internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2023.pdf \(svenskarnaochinternet.se\)](#), 2024-01-30

i allt högre grad bygger på premissen att medborgarna kan tillgodogöra sig textbaserad och digitalt distribuerad och tillgänglig information. Information- och medielandskapet förändras snabbt. Berättelser, litteratur, information och kulturyttringar skapas, lagras och förmedlas i allt högre omfattning digitalt. Även en stor del av samhälls- och kulturdebatten förs via sociala medier. Utbudet av e-böcker, e-tidskrifter och annat e-material ökar, vilket i sin tur ökar människors förväntningar om att få tillgång till fler e-tjänster.

Parallellt med den digitala utvecklingen ökar människors behov av fysiska möten, inte minst bland unga. Vi befinner oss i en tid som präglas av ökad polarisering och utsatthet. Ensamhet och social isolering är ett folkhälsoproblem som behöver motverkas med stöd och insatser från en rad olika instanser. För att motverka utanförskap behöver fler människor bjudas in till sociala nätverk. Idag finns få offentliga rum öppna på lika villkor för alla, oavsett den enskildes ärende, ekonomi, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnicitet, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning och religiösa eller politiska övertygelser. I dagens samhälle har biblioteken en särskild funktion som gränsöverskridande mötesplatser och resurser.

I samband med kris och förändrade förutsättningar i omvärlden är bibliotekens öppna rum och uppdrag som informations- och kunskapsförmedlare viktiga som en del av den offentliga sektorns beredskap.

5 Vision för biblioteksutveckling i Tyresö kommun

Biblioteken i Tyresö – här finns plats för alla!

Biblioteken i Tyresö ska utöver att vara en plats att låna böcker på, också ska vara en plats som främjar möten samtidigt som det ska erbjuda möjlighet till lugn och ro för att studera. Biblioteken medverkar aktivt till demokrati och mångfald och bidrar till medborgarnas bildning och studier, vilket kan leda till ökad sysselsättning och delaktighet i samhället samt öka individens möjlighet till fri åsiktsbildning och kompetensutveckling. Biblioteken verkar inkluderande och är tillgängliga för alla. De kännetecknas av positiv attityd och konstruktiv dialog och bidrar till en god service mot de som nyttjar biblioteken. Biblioteken i Tyresö är mötesplatser för människor i alla åldrar, där vi tillsammans skapar trygghet och tillit.

I Tyresö kommuns kommunplan 2024-2027 anges det i den politiska inriktningen att Tyresö står upp för det öppna samhället, allas lika värde och demokratiska ideal. Kommunen vill stärka sin förmåga att ge invånarna väl fungerande verksamhet utifrån den enskildes behov. I kommunplanens omvärldsanalys betonas vikten av att ha en god beredskap i händelse av globala kriser och att krisberedskap bör skapas i aktörers dagliga verksamhet. Biblioteken har en viktig roll och speciella egenskaper att bidra med i händelse

av kris. I omvärldsanalysen går det också att läsa om digitalisering och digital säkerhet och delaktighet. Denna utveckling kan bidra till att skapa en effektivare och mer innovativ välfärd. På så sätt kan verksamheterna utvecklas så att de generera största möjliga nytta för biblioteksanvändarna.

6 Målbilder och strategier

Målbilderna visualiserar och konkretiserar biblioteksvisionen utifrån bibliotekens olika uppdrag, så som de formulerats i Bibliotekslagen och Skollagen samt i de nationella läroplanerna. Strategier är aktiviteter och förhållningssätt som bedöms vara viktiga för att biblioteken i Tyresö ska nå målet i visionen och målbilderna. Vissa strategier är gemensamma för samtliga bibliotek, andra är knutna till respektive biblioteks unika uppdrag.

6.1 Ökad bibliotekssamverkan

En välfungerande samverkan mellan kommunens olika bibliotekstyper förutsätter en samsyn om bibliotekens olika roller och uppdrag. Biblioteken kompletterar varandras insatser för att gemensamt kunna erbjuda elever och biblioteksanvändare bibliotekstjänster genom livet. Det finns för närvarande avtal mellan berörda förvaltningar om drift och förvaltning av biblioteksdatasystem och bibliografisk service. Biblioteken söker nya områden där samverkan bidrar till bättre och effektivare verksamheter. Ett kollegialt samarbete mellan folkbibliotekarier och skolbibliotekarier sker för att kompetensutveckla verksamheterna samt för att använda respektive yrkesgrupps kompetens på bästa sätt.

6.1.1 Strategi för ökad bibliotekssamverkan

Samtliga bibliotekshuvudmän ska:

Utforma avtal som reglerar samverkan mellan Tyresö bibliotek och kommunens förskolor och skolor samt erbjuda fristående skolor och förskolor en möjlighet till samverkan med Tyresö bibliotek. Utgångspunkten är att Tyresö bibliotek kompletterar skolornas egna biblioteksverksamheter med vissa tjänster. Avtalet utformas i samverkan mellan berörda förvaltningar samt mellan kommunen och de fristående skolornas huvudmän.

Biblioteken ska:

- Undersöka möjlig långsiktigt samverkan mellan folkbiblioteket och skolbibliotek, förskolornas läsmiljöer samt gymnasiet bibliotek.
- Omvärldsbevaka och ta fram förslag på möjlig samverkan gällande kortsiktiga/tillfälliga projektet.

Förskolorna ska:

- Undersöka möjlig långsiktig samverkan mellan folkbiblioteket och skolbiblioteken.
- Delta i Femåringar läser
- Omvärldsbevaka och ta fram förslag på möjlig samverkan mellan folkbiblioteket och förskolan gällande kortsiktiga/tillfälliga projektet.

Grundskolornas bibliotek ska:

- Undersöka möjlig långsiktigt samverkan mellan folkbiblioteket skolbiblioteken.
- Omvärldsbevaka och ta fram förslag på möjlig samverkan mellan folkbiblioteket och skolbiblioteken gällande kortsiktiga/tillfälliga projektet.

Gymnasieskolan bibliotek ska:

- Undersöka möjlig långsiktig samverkan mellan folkbiblioteket gymnasieskolans bibliotek.
- Omvärldsbevaka och ta fram förslag på möjlig samverkan mellan folkbiblioteket och gymnasieskolans bibliotek gällande kortsiktiga/tillfälliga projektet.

6.2 Biblioteken ska vara en angelägen och tillgänglig mötesplats som bidrar till hållbarhet

6.2.1 Gemensam målbild för samtliga biblioteksverksamheter

Biblioteken i Tyresö kommun kännetecknas av att de är angelägna och tillgängliga mötesplatser som ger biblioteksanvändarna förutsättningar för ett livslångt lärande. Många besöker verksamheterna och upplever att det är enkelt att ta del av litteratur och information. Besökare som efterfrågar hjälp att hitta lämpliga medier blir bemötta utifrån sina förutsättningar och får kompetent vägledning. Aktiviteter som erbjuds utgör sociala sammanhang som främjar hälsa, social hållbarhet och välbefinnande särskilt för unga. Biblioteken har en hög servicenivå och samverkar med biblioteksanvändare, kommuninvånare, med kommunens övriga verksamheter, med näringsliv, föreningar och andra aktörer för att utveckla verksamheten. Biblioteken visar tolerans och respekt för den enskilde individen, människors lika värde samt rätt till delaktighet och att få utvecklas till självständiga samhällsmedborgare.

6.2.2 Tyresö bibliotek

Biblioteken är angelägna, inkluderande och tillgängliga mötesplatser som finns till för alla. En plats för social gemenskap där olika kulturupplevelser och nyskapande samarbeten tar plats i flexibla rum. Bibliotekets medarbetare är kompetenta och ger en god service till besökare och arbetar aktivt med läsfrämjande insatser.

I och med att Tyresö kommun förväntar sig en befolkningsökning med 15 % mellan år 2023 och 2037 så anpassas bibliotekens lokaler och service efter de nya krav som uppstår för att bibehålla nuvarande servicegrad. Behovet kan tillgodoses genom att filialbiblioteken utökas med större lokaler som möjliggör olika typer av verksamheter eller genom annan verksamhetsanpassning.

Biblioteket finns också på andra platser än i de fysiska lokalerna, runt om på olika platser i kommunen där människor vistas. Biblioteket medverkar exempelvis på kommungemensamma evenemang. Minibiblior erbjuds på olika platser och ger kommuninvånarna och besökare möjlighet att låna böcker i samband med besök på olika vänthallar, fritidsgårdar och äldreboenden. För att berika verksamheten och nå de människor som vanligtvis inte besöker bibliotek samarbetar biblioteken med andra kommunala verksamheter samt andra aktörer.

I Bibliotekslagen lyfts den sociala hållbarheten fram som en självklar del av bibliotekets uppdrag.³ Tyresö bibliotek strävar efter att vara en aktör som kan sprida social hållbarhet till de som vill ta del av bibliotekets tjänster och utbud. Vi är en plats och funktion som alla har samma rättighet att ta del av och biblioteket försöker även aktivt hitta aktiviteter och samverkansområden som ytterligare kan bidra till social hållbarhet. Genom att tillhandahålla ett brett utbud av fysisk media bidrar biblioteket till ekologisk och ekonomisk hållbarhet då exemplar kan läsas avgiftsfritt av flera låntagare. De tre biblioteken i kommunen erbjuder funktionella platser för arbete och studier samt digitala verktyg för informationsinhämtning. På så sätt kan biblioteken förenkla för invånare att arbeta och studera inom Tyresö kommungränser utan att behöva pendla eller söka sig utanför kommunen. Biblioteken ska också verka för att sprida information och kvalitativ litteratur till de biblioteksanvändare som vill fördjupa sina kunskaper om hållbarhetsfrågor.

6.2.3 Förskolorna

Förskolorna fortsätter att utveckla de uppbyggda läsmiljöernas som skapats och använder dem i barnens utbildning och undervisning. Förskolorna erbjuder en tillgänglig och varierad tillgång av böcker, analoga samt digitala där det ger ett mervärde.

³ Bibliotekslag (2013:801)

Förskolan fortsätter att utveckla samarbetet med folkbiblioteket för att stärka och utveckla det läsfrämjande arbetet.

6.2.4 Grundskolornas och gymnasiets bibliotek

Skolbiblioteket är en del av den pedagogiska verksamheten i skolan. Rektor organiserar för att skolbiblioteket på olika sätt stärker elevernas utbildning och fungerar både som ett nav och en motor, inte minst vad gäller läsning och medie- och informationskunnighet. Skolbiblioteket kan utöver att bidra till goda skolresultat, även verka för kultur, litteratur och bildning i större bemärkelse.

Skolbiblioteket är en verksamhet för hela skolan och inte enbart knuten till lokalen. Däremot är lokalen viktig som plats på flera sätt. Den kan vara hjärtat i skolan, en trygg och lugn plats för studiero och skolarbete och en plats för trivsel och möten mellan elever.

6.2.5 Strategi

Folkbiblioteket ska:

- Utveckla och tillgängliggöra beståndet av litteratur och läsfrämjande aktiviteter. Detta sker med extra fokus på de enligt Bibliotekslagen prioriterade målgruppernas behov och förutsättningar.
- Samverka med andra verksamheter i kommunen kring olika läsfrämjande aktiviteter.
- Samverka med andra verksamheter för att ytterligare tillgängliggöra biblioteket och sprida medvetenhet om bibliotekets lokaler och tjänster.
- Undersöka möjlig samverkan med andra aktörer för att utveckla personalens kompetens samt för att kunna erbjuda relevanta aktiviteter gällande hållbarhetsfrågor till bibliotekets besökare.

Förskolornas läsmiljöer ska:

- Vara en naturlig del av barnens utbildning.
- Användas medveten för att främja barns språkutveckling och läslust.
- Vara tillgängliga och innehålla böcker som lockar barnen till läsning.
- Fortsätta att utveckla samarbetet med folkbiblioteket utifrån gemensamma frågeställningar kring läsfrämjande.
- Skapa förutsättningar att barn med andra modersmål möter litteratur på såväl sitt modersmål som det svenska språket.

Grundskolornas och gymnasiets bibliotek ska:

- Möta alla elevers behov av språk- och kunskapsutveckling
- Vara en del av skolans verksamhet
- Organisera för att skolbibliotekets personal och övrig pedagogisk personal har möjlighet att samarbeta
- Vara i en lokal som gör det möjligt att använda skolbiblioteket i skolans alla ämnen. Om skolan inte kan ha ett bibliotek i de egna lokalerna eller anställa en bibliotekarie, är samarbete med närliggande skolor eller kommunens folkbibliotek en tänkbar lösning.

6.3 Verka för ett livslångt lärande

6.3.1 Tyresö bibliotek

Biblioteket har ett utbud av medier och aktiviteter som ökar läslusten för alla och särskilt för prioriterade målgrupper. Det är enkelt att hitta och få tillgång till de medier och den information som eftersöks. Likaväl som besökare känner tillfredsställelse i att hitta det efterfrågade och välkända så möter de också det oväntade och överraskande som bidrar till nya insikter. Litteratur och information på olika språk samt anpassad media för personer med funktionsnedsättning tillhandahålls på alla bibliotek. En mängd olika aktiviteter och forum som främjar människors möjlighet till digital delaktighet erbjuds.

6.3.2 Förskolornas läsmiljöer

Det tar tid att bevaka och läsa in sig på nyutkommen litteratur. Bibliotekarien på folkbiblioteket kan vara ett stöd i att välja ut bra böcker på olika teman och kan tipsa om nyutkomna böcker. Om det inte finns ett bibliotek i närheten kan det ibland vara möjligt för förskolor att få besök av biblioteks bilen.

6.3.3 Grundskolornas och gymnasieskolans bibliotek

Lärarna har huvudansvaret för undervisningen. Skolbibliotekarien är, med sin expertkompetens, en samarbetspartner till läraren och ett stöd för eleverna. Det handlar om bland annat läsfrämjande och medie- och informationskunnighet. Skolbibliotekarien kan driva eller vara delaktig i olika läsprojekt. Bibliotekarien kan också genomföra bokprat och övningar i informationssökning och källkritik. Allt detta görs i samverkan med lärare. Skolbibliotekets verksamhet har en kompensatorisk funktion men finns också där för de elever som behöver mer utmaning eller bara är nyfikna på mer.

6.3.4 Strategi

Folkbiblioteket ska:

- Kompetensutveckla bibliotekets anställda rörande bestånd och läsfrämjande aktiviteter riktade mot bibliotekets prioriterade målgrupper.
- Utveckla och tillgängliggöra beståndet av litteratur och läsfrämjande aktiviteter riktade mot bibliotekets prioriterade målgrupper, utifrån deras olika behov och förutsättningar.
- Bidra till en ökad digital delaktighet genom att utveckla bibliotekets utbud och aktiviteter.

Förskolornas läsmiljöer ska:

- Initiera och bidra till spontana läs- och skrivaktiviteter.
- Erbjuder ett stort urval av böcker och andra läsmedier, så att alla barn enkelt kan hitta något som passar dem och lockar till läsning.
- Se till att det finns litteratur på barnens olika språk, i olika genrer, för olika åldrar och för olika intressen, och att det finns böcker som utmanar begränsande normer.
- Byta ut böckerna regelbundet.
- Erbjuder texter i olika former, som till exempel ljudböcker och bokappar.
- Använda muntligt berättande, drama och röst.
- Uppmuntra barnens eget berättande och skapa engagemang.
- Ha material som barnen kan skapa egna böcker av.
- Samverka med vårdnadshavarna till exempel genom att ordna ett hallbibliotek eller bjuda in till föräldramöte där det talas om hur viktigt det är att läsa högt för barnen hemma.

Grundskolornas och gymnasiets bibliotek ska:

- Se till att skolbibliotekets mediebestånd ska överensstämma med elevernas behov av allsidighet och kvalitet.
- Se till att lärare och övrig pedagogisk personal har kännedom om vilka resurser som finns i skolbiblioteket i form av böcker, databaser med mera.

6.4 Bidra till ökad digital delaktighet och medie- och informationskunnighet

6.4.1 Tyresö bibliotek

I ett demokratiskt samhälle är det centralt att invånare kan ta del av korrekt information gällande aktuella händelser. Biblioteket bidrar till att fler har möjlighet att hitta och ta till sig information med ett källkritiskt förfarande.

Digitaliseringen av samhället medför ett ökat behov av medie- och informationskunnighet. I Bibliotekslagen går det att läsa att bibliotekens uppdrag är att ”verka för att öka kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet”.⁴ Tyresö bibliotek spelar en viktig roll för att hjälpa människor att förstå och ta del av digitaliserat material. Biblioteket bidrar med kompetens, utbildning och information om användandet av digitala medier till alla biblioteksanvändare som behöver och efterfrågar detta. Folkbibliotekets verksamhet digitaliseras i allt högre grad och utbudet av e-tjänster växer, vilket möjliggör att bibliotekets tjänster blir tillgängliga på andra platser än i den fysiska bibliotekslokalen.

6.4.2 Förskolan

Förskolan arbetar mot målen i Tyresös digitaliseringsstrategi (2023-2027) där mål är framtagna för förvaltningen som helhet samt i de enskilda enheterna.

Med hjälp av digitala verktyg blir det lättare att ta tillvara flerspråkiga barns alla språk i förskolan. Vissa appar kan läsa upp texten på flera olika språk, man kan lyssna på sagor på olika språk eller använda digitala översättningstjänster för att kommunicera med barn som inte kan så mycket svenska.

Förskolan använder digitala verktyg för att ge barnen förutsättningar att få lyssna på hur språk från olika delar av världen låter, till exempel genom att visa filmklipp där språken talas eller genom att lyssna på sånger på olika språk.

Digitaliseringen innebär möjligheter men också risker. Förskolan har en viktig roll för att lägga grunden i ett ansvarfullt och kritiskt förhållningssätt hos barnen. Att ha ett kritiskt förhållningssätt handlar bland annat om att börja fundera över vad som är äkta och manipulerat på internet.

Förskolans IT-nätverk bidrar till att öka pedagogers kompetens så att de kan avgöra när digitala lärresurser i förskolan kan användas så att de bidrar till barnens lärande och utveckling på bästa sätt.

6.4.3 Skolornas bibliotek

Grundskolan och gymnasieskolan arbetar med digitalisering i enlighet med gällande läro-, kurs- och ämnesplaner, barn- och utbildningsförvaltningens

⁴ Bibliotekslag (2013:801) 7 §

digitaliseringsstrategi (dnr 2022/BUN 0079) samt skolornas egna digitaliseringsplaner.

6.4.4 Strategi

Folkbiblioteket ska:

- Kompetensutveckla bibliotekets anställda rörande bestånd och aktiviteter som syftar till en ökad digital delaktighet och en ökad medie- och informationskunnighet.
- Utveckla och tillgängliggöra aktiviteter som bidrar till ökad digital delaktighet och en ökad medie- och informationskunnighet.
- Samverka med andra aktörer för att effektivare nå ut med informations och insatser gällande digital delaktig samt medie- och informationskunnighet.

Förskolornas ska:

- Erbjudas läsfrämjande verktyg, såväl analoga som digitala
- Samverka med folkbiblioteken när det ger mervärde.

Grundskolornas bibliotek ska:

- Se till att samarbete sker mellan lärare och skolbiblioteken för att ge eleverna mer likvärdig digital kompetens inom informationssökning och källkritik.

7 Ansvar för genomförande och uppföljning

Biblioteksplanen ligger till grund för Tyresö kommuns folk- och skolbiblioteksverksamheter. Verksamhetsåret 2024 är ansvaret för kommunens biblioteksverksamheter fördelat mellan barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Nämnderna ansvarar gemensamt och enskilt för att biblioteksplanens strategier genomförs. Planens innehåll ska konkretiseras i respektive berörd verksamhets- och enhetsplan. Uppföljning görs inom Tyresö kommuns generella struktur för verksamhetsuppföljning i form av delårsrapporter och verksamhetsberättelser. Vid sidan av detta, ska Biblioteksplanen i sig följas upp en gång per mandatperiod. Detta för att ge berörda nämnder och kommunfullmäktige en sammantagen bild av hur säkerställandet av de mer övergripande och strategiska delarna av verksamheten tagit sig uttryck under den gångna mandatperioden. Uppföljningen ska återrapporteras till kommunfullmäktige i samband med årsredovisningen 2028. Uppföljningen bör sedan ligga till grund för utarbetandet av en ny biblioteksplan. Kommunstyrelsen ansvarar för att ge

uppdrag om revidering och utvärdering av biblioteksplanen till berörda nämnder.

8 Bakgrundsmaterial

Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

Demokratins skattkammare: Förslag till en nationell biblioteksstrategi

FN:s Barnkonvention

Läroplan för förskolan Lpfö18

Läroplan för grundskolan Lgr22

Läroplan för gymnasieskolan Gy11

Skollagen (SFS 2010:800)

Tyresö kommunplan